

Изповедта на един грешник

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да е начин, включително електронен, без предварителното съгласие на автора.

© Иринеї Цветков-Иртиш, автор
Издателство „Замония“, 2024
ISBN: 978-619-92576-2-3
office@zamoniam.net
www.zamoniam.net

УРТИНЭҮ
ҮВЕИТКОВ-
УРТИШ

Изповедта на един
тқешннж

2024

„У всекиго духът е приел облик, у всекиго страда
рожба човешка, у всекиго бива разпънат на кръст
един Спасител.“

Херман Хесе

Изповедта на един грешник

Остаря, остаря дядо Вичо, и то не от годините, които легнаха на инак яките му плещи. То вярно, много от неговите акрани си отидоха – та и по-млади, но погледнато и от годините, които носеше, къде-къде жив път още му предстоеше. Остаря той не само от годините – те само притуряха естествените резки на времето. Годините посивяват косите, набраздяват лицето, привеждат раменете, смаляват силата. Но когато пътят е бил равен и полезен, когато чувстваш, че си дал своето, за което си дошъл на земята, духът и мощта в душата не гаснат. А при дядо Вичо не бе така. Духът и мощта отдавна си бяха отишли от него и бяха отстъпили мястото си на тръпнещата студенина и плашещата пустота – дядо Вичо беше остарял отвътре. Пареща болка, дето само той си знаеше, не от дни и седмици, а от несвършващи години носеше и като в бодежни болки от ежово кълбо го гореше. Събрала се бе тя и горе в гърлото. И не в спазъм, дето в суха преглътка преглъщащ, а в буца

заседнала, дето хем искаш с едно преглъщане да изтласкаш, та изведнъж събраното в нея да се излее и всичко най-сетне да свърши, хем като тапа да я притискаш да не изскочи. Да отпусне и олекне. Знаеш, изскочи ли, та да отпуши, и сигжимката, що ти крепи жива гушата, ще се скъса.

Е, затова дядо Вичо беше остарял не от годините, които бе натрунал, а от това, което вътре в себе си носеше и като пиявица денем и ношем го пиеше. От това, притиснатото вътре, къде все напират да бѣде изречено и все там непуснатото седеше, горчеше и ден радост не му даваше. Дотолкова голяма и прихлупена, та чак се бе прорязала в отвесна черта на челото му. Вдълбала се беше в неизтриваем белег – белег, който носеше и не знаеше какво на ляво и надясно разделя. Миналото от настоящето или доброто от злото, болката от радостта или само грехът на челото е отпечатан.

Иначе дядо Вичо бе човек кротък, благ и услужлив. Такъв го знаеха, откакто го помнеха. Никой не беше го видял в кръчма да се запие, да се заяде с някого, камо ли крамола да направи. Каквото и да му кажеш, все с думи кротки, благи ще ти отвърне. Поискаш ли му помощ, няма да ти откаже. Дори понякога, когато усетеше, че някой има нужда, сам я предлагаше – труда си не скъпеше. Все гледаше да помогне.

Така бе. Но и всеки, станеше ли дума за него,

щеше да каже: „Абе има нещо. Какво – не знам, но има“.

А някои, за да бъдат по-точни, щяха да обобщят: „От самотата ще да е. Не си свъртя семейство и няма какво да го блазни, за да го подпира и тика напред“.

И имаха основание. Кротък беше, благ, услуга не отказваше – все гледаше да помогне. И уж търсеше приказката с човек, че да се сговори, а заговориш ли се, ще видиш, че очите му са замислени, възледани в нещо свое, далечно. Бягат очите му от твоите, не дават да ги уловиш, носят някаква странна унесеност – гледа тебе, а търси друг да види. Кара те да носиш усещането, че не това са му очите, с които те гледа. Че другите, истинските, са вътре в него. Оттам те наблюдават притаено и като че ти казват: „Не надничай и не се опитвай. Няма да видиш това, което търсиш. А и по-добре е и да не го видиш. Стига дето аз самият го виждам. То е такова, което сам направих, пък не стои така пред очите ми, както това, де не съм видял, а е станало“.

Четеше се и по думите му – бавни, размерени, а някак нанякъде разтегнати; насреца в лицеказани, а иначе далечни; на място издумани, а към друго бягащи. Смее се на подхвърлена закачка, но в нотката на смеха не се усеща непринудата на радостта.

Тъй бе и отдавна бяха свикнали с това. Остабили го бяха, както той се бе оставил – сам със

себе си да бъде и кажи-речи, когато и да го видеха, тогава и се сещаха за него. Казваха си: „Има нещо в него – болка ли е, друго ли е, той си знае. Негово си е – той да си го носи“. И толкоз, всеки с грижите си.

И тъй е – всеки с грижите си. Само че грижите, по-право грижата у дядо Вичо, не бе просто грижа като грижа. Неговото се наричаше носена тайна на греха. И тази тайна се бе вкопчила в годините живени и не го пущаше. Тя го беше направила проядена тъкан, просъхнало дърво, оставено времето да реши кога ще го превърне в ненужна прогнилост.

И насън не смееше името си да чуе. Я се изговореше, я дошъл глас в проклина от образ незабравен пред него чуваше и целият потръпваше. Така го беше сграбчила тази тайна, та не му даваше в такива мигове и сълза по скулите му да потече, вкусът ѝ устните му да допре, отпусканото ѝ облекчение малко да усети. Няма! И това „малко“ мира не му даваше. Пък и сам се питаше дали и на това „малко“ има право.

Така беше, но ако досега виделото на живота ли, страхът от срещата с Божия съд ли го държеше, от известно време застинала в гърлото му буца все повече и повече почна да не я претъркулва и все по-често и по-често взе с труд да я преглъща. Усетил бе, че луковичката на живота в него се е спаружила и не нов пролетен живот да даде, но и зимен сън няма достигне. А и той като че

не искаше всичко това повече да продължава, та не знаеше туй, дето идеше, времето ли бърза да го докара, или той го беше подкарал да бърза. Да си даде най-после покой от живота на земята, пък оттатък – каквото има да става, да става. Чувстваше се като закъснял щъркел пред есенно отлитане – взорът му все на юг, накъдето другите летят, а той сега в гнездото си и притраква с клона. Не бърза. Нещо го задържа.

В това за щъркела имаше и нещо вярно. Щъркелите вече се събираха, ятата на някои, вече разперили криле, на клинове, на клинове отлитаха, а неговите като да не бързаха.

Кръжаха по цял ден над двора, отлитаха на някъде, връщаха се, кацаха на края на гнездото и започваха тракащия разговор – разговор припрян, тревожен. Какво ги караше да кръжат непрекъснато над двора и кълновете им да тракат припряно-тревожно, те си знаеха. Но дядо Вичо го виждаше и една привечер, когато се загледа с омрежен поглед в тях, тихо продума: „И те разбраха, че повече няма да ме има – прощават се. Затова така тревожно тракат и не бързат гнездото да напуснат“.

Разбра го и по друго. От седмица и кусур се появи кукумявка и дойде ли нощта, от клоните на ябълката протяжно уйи-и-уйи-и почна прокобно да разкъсва тъмнината – знак, че друга неземна тъмнина го чака.

Не това обаче най-много тревожеше дядо

Вичо и го правеше угрижен. Задаващата се позивна, дето я чакаше скоро да го навести, не го гризеше и не го плашеше. Тревожеше го и правеше угрижен да не вземе всичко отведнъж да стане и той да отнесе греха със себе си във вечната тайна на мрака. Ей за това беше угрижен. Сам от себе си прокълнат живя. Можеше прокълнат от живота да си иде, но буцата на греха, дето носи и толкоз години го стяга, най-сетне трябваше да се изтърколи и устата му страшната тайна да измълви.

Трябваше, но не знаеше как. За такова нещо не се излиза на мезгана и се провикнеш: „Ей, хора! Аз тъй и тъй...“. За такова нещо другояче се постъпва. Към Бог с изповед за прошка се обръщаш. А щом е така, погледнато, най-редно е в църквата да иде. И там пред олтара като истински християнин да се изповяда. Вярно, от това по-редно няма. Не един и двама с неговия грях са го правили. Вярно – но той не можеше да го направи. Християнин е и всяка вечер и всяка сутрин кръст пред кандилото правеше, към Бога молитвени думи отправяше, но през всичките години след станалото кракът му в църквата не бе прекрачил.

„Човек, дето такъв грях е сторил и приживе прокълнат е, място за него в църквата няма – казваше си дядо Вичо. – Църквата е място светиня. Чисти нозе в нея могат да пристъпят и чисти ръце свец да запалят, кръст да направят.“ А от друга страна, неизменният човешки съпътник, страхът, го въздържаше. Представяше си се

в църквата влязъл и пред иконата на Спасителя застанал, виждаше ръката на светеца с пръст да го сочи и от църквата да го гони. Струваше му се, че тутакси цялата света обител с гробовен глас ще огласи: „Сатана, Сатана! От църквата Божия си иди! Проклет завинаги бъди!“.

Не идеше и нещо я на църквата, я на училището да завежда. Да гари. Едно, че истината пак в него щеше да си остане, пак и да рече, нямаше какво да гари. Единственото нещо беше бащината му къща. А тя горката, като я погледнеш – пряко сили се държи. Сякаш милостиво само него чака да не го остави без покрив, преди да го подслони оня, черният покрив.

И все пак изход дядо Вичо намери. Колкото неочакван, толкова и необичаен. Намери го. Господ не го беше забравил. Показа му такъв грях къде може да изповяда. Провидението му дойде от смъртта на уважавания от всички и престарял учител Петко Рачев. Като застана пред кандилото у дома си, за да каже като всеки друг ден молитвата си за опрощение, видя в утрешния ден починалият бай Петко пред гроба в ковчеза положен и в пробуда си рече: „Ако трябва да търся покаяние, мястото е едно – там, където лежат те“.

Да. На погребението на гаскал Петко всичко трябва да приключи. Там в гробището лежеше мъката на неговия грях. Там и напуканите от сухост устни щяха да го изрекат.

Облечен в новия си кат грехи, привел глава,

дядо Вичо стоеше сред опечалените, слушаше опелото, прощалните оплаквания на близките, но не ги чуваше. Мислите му се разтягаха на другаде. Пред очите му друга картина на погребение се разтваряше. Погребение, което не бе видял, но което и насън да го попитат, като вчерашно видение ще опише. Ако беше дошъл днес – бе дошъл и за друго. Не че не уважаваше и не искаше да почете гаскал Петко. Бе избрал пред тия, гето лежаха тук от много години – пред тях изповедта си да изкаже. Затова и овлажненият му поглед от време на време не към бай Петко, а към техните кръстове се отправяше. Само гето веднъж, като го погледна, се чу в тиха промълва да казва: „Него поне има кой да го оплаква...“.

Погребението беше свършило, прощалните гуми бяха казани, житото за помен – раздадено. Време бе за тръгване и хората тръгнаха. Къде на групи, къде по един, по двама – тръгваха си. Не си тръгнаха само дядо Вичо и отец Георгий.

Привидно спокоен, като размахваше кадилницата от кръст на кръст с молитвен мълвеж, отец Георгий приближи в очакване седналия на скована до гроб пейка дядо Вичо. Прочете издълбаното име на кръста – Дочо Димов, размаха по-силно кадилницата и с мек, предразполагащ глас запита:

– Е, дядо Вичо, кажи що имаш да гумаеш? Гроб ли да прекадим искаш, или лек на душата търсиш?

– Лек на душата!... – рече като в просъница

дядо Вичо. И доизказа: – Да се изповядам искам, отче.

– Дядо Вичо, по волята Божия изповед в църква пред олтар се прави – отвърна отецът, озадачен от искането му на гробището да се изповяда.

– Може, и като казваш, тъй да е, ала моят грях тука трябва да изповядам.

Очите му потърсиха пътечка и се спряха на кръстовете на два, лежащи един до друг, гроба. Два разперени камъка, към които през целия му живот, накъдето и да тръгнеше, мисълта му все към тях го отвеждаше. Така го и каза – неопределено, към никого необърнато:

– На всекиго мисълта му е похлупена в главата. Накъдето и да излезе, накъдето и да тръгне – все под похлупака си се връща.

Сетне отмести поглед, спря го на отец Георгий и със сух, трошлив глас каза:

– Отче, ти не си тукашен, пък си и госта млад, та не знам дали си чувал за любовта и смъртта на двамата млади, дето и като легенда остана? – И като отпрати пак очи към кръстовете, гласът му с нож изсече: – Тая любов, отче, аз я погубих! Там да лежат – аз ги турих. Аз отнех любовта им, аз зарових живота им.

Казал бе най-страшното, най-мъчителното за казване. Задушавачата буца на задръжката изведнъж изскочи и освободи преглътката. Макар и продрано, звукът от гърлото тръгна. На езика му беше станало по-леко да изговаря думите.

И те потеккоха:

- Когато бях млад, отче, в селото имаше една мома на име Калина. То не беше мома, а кичулка на стан изтъкана. Нямаше ерген, да не кажа и мъж в селото, да не е влюбен в нея. Влюбен бях и аз. Само дето не знам каква бе любовта на другите, но моята не беше любов като любов, а непроявена лудост. И денем, и нощем мисълта ми бе при нея. Не можех и за миг да си представя живота си, без тя да е до мен. Готов бях не да се бия, а нож да извадя от обидна гума да я увардя. На всичко бях готов, за всичко сила имах, но както става в такива случаи - сила любовта си пред нея нямах за призная. Видех ли я, поглед от нея не свлях, а устата гума да каже не отварях. Но има и друго - поглед не свлям, гледам я, ама нейният насреща го няма. Няма го, ама аз си мисля, че го има. Тя не погледа ми, мене самия не вижда, а аз живея с мисълта, че на любовта ми отвръща. Както и да е. Намерих веднъж сили, като я срещнах да я заговоря и любовта си да ѝ разкрия.

Белегът на спомена го пресече, потръпна и по тялото му премина скрежна хладнина. Потръпна и гласът му:

- И онова, що сетне, отче, сторих, не е за прощаване и няма да си простя. Но най няма това да си простя: да носех любовта си, да изгарях в огъня ѝ, но и да не ѝ я изкажех. Ако това не бях направил, сетне и другото нямаше да направя. Щото като чу, че я любя и искам да се оженя за

нея, първом ме погледна с учуда, въздъхна и рече с натрупана готезналост: „И ти ли, Вичо?“. После черешовите ѝ очи заиграха с веселите пламъчета на присмеха. Ония, изгивите пламъчета, които, дето лизнат, изгарят. Такива бяха и думите ѝ – на присмех: „Вичо, аз съм мома Калина и кой да ме поиска, аз ще му подскажа. Не мъжът Калина – Калина мъжа ще си избере. Ако някой, Вичо, те е подгучил, че можеш така ръката ми да поискаш, лоша шега е сторил с тебе. А сега си иди по живо и здраво. Не си ми казал и не съм чула да си ми казал нещо“. Тръгнах си не само засрамен... Попарен бях. Това, казаното с досада „И ти ли, Вичо?“ и „Ако някой те е подгучил, лоша шега е сторил с тебе“, ме накара да се почувствам като мъж посрамен, мъж унижен, нищожен. Вървях и не на лицето и гушата ми бръждеше, а от сърцето ми кръв капеше. Тя не само любовта ми отхвърляше – тя не я виждаше, не я допускаше, затова ми се и присмя! В думите ѝ се четеше обида, че аз, нищожеството, може да съм влюбен в мома като нея, та и ръката да ѝ поискам. Тогава усетих как нещо студено да се сви в мене, пристегна ме и отровно просъска: „Ти мене не искаш, но и друг няма да вземеш!“. Тогава не си давах сметка колко страшен е този съсък. Че това е съсъкът на ревността, на болката, на унижението. Настанил се беше в мене и за него лек няма...

Два кюлкаци сокола с кю-кю прелетяха над гробището и кацнаха на близкия дъб. Пиюкането

им го сепна. Дигна поглед, възледа се в клоните, видя ги и промълви:

- Като тогава!... Дойдохте и гвамата... Напомняте ми... Знам, знам...

Отец Георгий нито чу и видя соколите, нито разбра гумите му. Човек се покайваше, грях за сторена смърт от себе си откъртваше и той трябваше със свещеническа търпеливост да го изслуша. Затова не го и попита. А в такива случаи не е и за питане. Слушаше, свел поглед до него, и мълчаливо чакаше. Знаеше: раната в гушата се беше отворила, струйката на облекчението бе започнала да тече и набраното докато не изтече, няма да спре. Каквото имаше да каже, щеше да го каже.

Така и стана. Едва промълвил гумите, гядо Вичо отмести погледа си и като се обърна към него, запита:

- Прощавай, отче, ама да не я карам надълго и нашироко?...

- Не, не, гядо Вичо - побърза да го успокои, - не се притеснявай. Издумай си всичко, както си знаеш. Излей си гушата, да ти олекне.

- То мене, отче, ще ми олекне, като легна ей тука - отбеляза гядо Вичо, като погледна на земята. - Пък не знам и под нея дали ще ми олекне. Ама нейсе. Него с гуми не можеш го обърка. Както и да е... - И подхвана отново нишката на изповедта си.: - След тази среща нещо с мен стана, обърна се. Денем се заричах повече за нея да не мисля, а дойгеше ли ноцта, като сомнамбул край къщата ù се

навъртах. Ако ме питаш защо, и сега не мога да ти отговоря, но дойдеше ли тъмното, нещо ме тикаше нататък. И тръгнах. Погледнеше ли ме човек, все ми се струваше, че присмех в очите му има. Не дай си боже нея пък да срещнеш. Лицето ми в плам изгаряше, сърцето с ударите на болката и омразата удряше. Единственото спасение да се откъсна от този задушаваша ме прегръдка, беше да напусна селото. Да избягам далече от нея и да не я срещам. И... един ден го направих: напуснах селото.

Спря и се замисли. Нужно му бе да потърси накъде да тръгне. Избра краткия път. И потегли по него:

- В града работата ме погълна, срещнах нови хора, видях нови неща. Далече бях от нея и сякаш всичко си дойде на мястото. Полека-лека любовта към Калина и станалото взе да отшумява. Докато... докато не дойде писмо от сестра ми, в което между другото пишеше: „А сега, бате, най-голямата новина. Хубавата Калина ще се жени за Кръстан Бенчев. Миналата седмица им беше годежът. Определили датата за сватбата...“. Тогава, отче, разбрах, че дето го казах – задума с хрипкав глас, – като всичко да си е дошло на мястото, че станалото с мен е взело да избледнява, не е било нищо друго освен приглушена самоизмама. А то седяло и чакало. И разбрах, отче, че много неща може плесен да ги покрие, пашкул да ги обвие, паяжина да ги замрежи, но не и ревността. Тя е отрова – не в тялото, а в душата впръскана, въглен, който с

жигосващ огън изгаря. Изгори и мене. Още като прочетох писмото, усетих как онова студено, дето тогава се сви в мене, та ме пристегна, отново просъска: „И моя няма да си, и негова няма да станеш!“. Оттук нататък, отче, няма да ти разправям как плана си съм замислял, та никой да не се досети, че станалото аз съм го направил. Ще кажа само, че Кръстан Бенчев имаше пчелин, от поминалия си баща оставен, а това беше време, когато пчелите са най-силни и почва тяхното роене. Тъй че, ако не в един, във втори, в трети ден трябваше на него да иде. Пътят му към пчелина минаваше покрай нашето лозе. Никой не знаеше, пък и ако знаеше, отдавна беше забравил, че баща ми има трофейна пушка, скрита в колибата на нашето лозе. Оставаше ми само късмет с него да имам и да разчитам, че никой случайно няма да ме види. Стар дъб прикриваше колибата, а лозето ни беше до гората Така и стана – продължи някак си спокойно. – Взех пушката, отидох на пътя, отдето трябваше да мине, и зачаках. И дочаках. Още щом слънцето се вдигна високо, видях Кръстан да крачи по пътя. Като мина край мене и на десетина метра ме подмина, огледах се, излязох иззад него и... гръмнах. След изстрела време за мотаене нямах. Дори не отидох да видя мъртъв ли е. Видях го да пада и това ми стигаше. Бързо напуснах пътя, навлязох в гората, стигнах до колибата, оставих пушката на мястото ѝ... и всичко свърши като насън. – Поспря в умисъл и продължи: – Най-стран-